

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi virantoimituksesta aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta.

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.

Esityksessä ehdotetaan yhdenmukaistettavaksi valtion henkilöstön korvauksensaantioikeutta koskevia säännöksiä ja valtion henkilöstöä koskevien korvausasioiden käsittelyä. Virantoimituksesta aiheutuneiden vahinkojen johdosta suoritettavien korvausten myöntäminen ja maksaminen siirrettäisiin valtiokonttorille. Lisäksi

ehdotetaan, että oikeus korvaukseen olisi myös työsopimussuhteessa valtioon olevalla henkilöllä. Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi virantoimituksesta aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta, jolla korvataan virkatointa suoritettaessa aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta eräissä tapauksissa 1967 annettu laki.

YLEISPERUSTELUT.

1. Nykyinen tilanne ja ehdotettu muutos.

Virkatointa suoritettaessa aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta eräissä tapauksissa on säädetty 29 päivänä joulukuuta 1967 annetussa laissa (626/67), joka tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1968. Lain 1 §:ssä säädetään, että milloin siinä tarkoitettu valtion palveluksessa oleva henkilö on virantoimituksen vuoksi tai palvelustehtävän johdosta joutunut hyökkäyksen kohteeksi taikka virka- tai palvelustehtävää suorittaessaan on kohdannut vastarintaa ja hänen vaatetuksensa, hänellä mukana ollut esine tai hänen käytössään ollut kulkuväline on sen johdosta vahingoittunut, on hänellä oikeus saada valtion varoista korvaus näin syntyneestä vahingosta. Korvausta maksetaan myös, milloin edellä mainittua omaisuutta on vahingoitettu tai vahingoittunut virkatöiden vuoksi. Sillä, joka on ollut apuna edellä tarkoitettussa virkatöissä, on sama oikeus korvauksen saamiseen.

Oikeus korvauksen saamiseen laissa säädettyin edellytyksin on voimassa olevan lain mu-

kaan valtion virkamiehellä, virkasuhteeseen verrattavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa valtioon olevalla henkilöllä sekä sellaisella valtion palveluksessa olevalla henkilöllä, joka on asetettu ylläpitämään yleistä järjestystä. Lukuun ottamatta yleistä järjestystä ylläpitämään asetettuja henkilöitä, työsopimussuhteessa valtioon olevilla ei ole oikeutta kyseisen korvauksen saamiseen.

Laissa tarkoitettun korvauksen myöntää ja suorittaa lain 2 §:n mukaan sen paikkakunnan poliisipäällikkö, missä vahinko on tapahtunut.

Lain nojalla annetussa asetuksessa on yksityiskohtaisesti järjestetty korvausasiain käsittely. Asetuksen mukaan poliisipäällikön on ryhdyttävä toimenpiteisiin hakemuksen ratkaisemisessa tarvittavien selvitysten hankkimiseksi. Poliisipäällikön on järjestettävä arviointitoimitus ja annettava siitä laadittava pöytäkirja todisteellisesti tiedoksi asianomaiselle, sekä anottava lääninhallitukselta käytettäväkseen korvausten ja kustannusten suorittamiseen tarvittavat varat.

Kun korvausta valtion varoista on suoritettu,

on valtiolla lain 3 §:n mukaan oikeus saada vahingon aiheuttajalta tai muulta korvausvelvolliselta takaisin tämän korvausvastuuta koskevien perusteiden mukainen määrä. Valtion etua tällaisessa asiassa valvoo lääninhallitus.

Lain alkuperäisen, vuodelta 1967 olleen sanamuodon mukaan oikeus korvauksen saamiseen rajoitettiin poliisimiehiin, rajavartiomiehiin, tullimiehiin ja vankeinhoito- tai vanginkuljetustehtävissä toimiviin sekä näitä virkatoimissa avustaneisiin. Vuoden 1966 valtiopäiville annetussa hallituksen esityksessä n:o 67 todettiin, että virantoimituksesta aiheutuu usein omaisuusvahinkoja poliisimiehille sekä muille vaaranalaisissa tehtävissä toimiville henkilöille. Korvaukseen oikeutettujen rajaaminen perustui siten vahinkojen todennäköisyyteen. Maaliskun 23 päivänä 1979 annetulla lailla (372/79) korvaukseen oikeutettujen piiri laajennettiin nykyiseen muotoonsa.

Hyväksyessään vuoden 1978 valtiopäiville annettujen hallituksen esitysten n:o 261 ja 294 johdosta muun muassa lain virkatoiminta suorittaessa aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta eräissä tapauksissa annetun lain 1 ja 3 §:n muuttamisesta eduskunta edellytti, että hallitus selvittää mahdollisuudet laajentaa lain soveltamisalaa niin, että sen piiriin kuuluisivat kaikki valtion palveluksessa olevat.

Koska lain soveltamisalaa on alkuperäisestä laajennettu eikä korvaukseen oikeutettujen piiriä nykyisen lain mukaan enää rajoiteta niihin, joiden osalta vahinkojen sattuminen on tehtävän laadun vuoksi yleistä ja todennäköistä, on useimpien työsopimussuhteessa valtioon olevien jääminen ilman korvausoikeutta käynyt epätarkoituksenmukaiseksi. Jotta valtion koko henkilöstö palvelussuhteen laadusta riippumatta olisi kyseisen korvauksen suhteen samassa asemassa, ehdotetaan lakia muutettavaksi siten, että korvaukseen oikeutettuja ovat laissa säädettyin edellytyksin kaikki valtion palveluksessa olevat.

Kun korvaukseen oikeutettujen henkilöiden piiri on laajentunut lähinnä paikallisia järjestyksenpitotehtäviä hoitavien virkamiesten ulkopuolelle ja henkilöpiiriä tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan edelleen laajennettavaksi, ei voida enää pitää tarkoituksenmukaisena, että korvausasioiden hoito on paikallisen poliisiviranomaisen tehtävänä. Lisäksi nykyinen menettely on korvausasioiden laatuun ja taloudelliseen merkitykseen nähden tarpeettoman monivaiheinen. Näistä syistä ehdotetaan, että korvausmenettelyä yksinkertaistetaan siten, että korvaukset virkatointa suorittaessa aiheutuneista vahingoista myöntäisi ja maksaisi valtiokonttori. Tehtävä on luonteeltaan valtiotyöntäjän henkilöstöhallintoa ja soveltuu hyvin valtiokonttorille.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset.

Kysymyksessä olevan lain nojalla myönnettäviin taloudellisiin etuihin ei esityksessä ehdoteta muutosta. Muutosesityksellä on hallintomenettelyä yksinkertaistaessaan hallinnollisia kustannuksia selvästi pienentävä vaikutus. Sen suuruutta ei kuitenkaan ole mahdollista täsmällisesti arvioida.

Korvaukseen oikeutettujen piirin laajentamisesta käsittämään kaikki valtion työntekijät ei aiheutune valtiolle huomattavia lisäkustannuksia.

3. Esityksen suhde muihin lainuudistuksiin.

Tähän esitykseen liittyvänä on samanaikaisesti annettu eri esitys eräistä oikeudenkäynteistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain (269/74) muuttamisesta. Sanotun esityksen mukaan tuon lain mukaiset korvausasiat siirrettäisiin valtiokonttorin käsiteltäväksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.

1. Lakiehdotus.

1 §. Pykälä laajennettaisiin koskemaan kaikkia valtion palveluksessa olevia henkilöitä.

Lain 1 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että vastaavasti työtehtävässä

mukana olleella on sama oikeus korvauksen saamiseen.

Lain henkilöpiirin laajenemisen vuoksi ja lain alkuperäinen tarkoitus huomioon ottaen on tarpeen täsmentää lain mukaan korvattaviksi tulevat vahingot. Lakia ei ole tarkoitettu

koskemaan kaikkia vahinkoja vaan määrättyjä virka- ja työtehtävien erityisluonteesta johtuvia lähinnä ulkopuolisten aiheuttamia vahinkoja. Oikeus korvauksen saamiseen on ensinnäkin syytä myöntää vain silloin, kun vahinko on jollain tavalla johtunut virantoimituksesta tai työtehtävästä. Jos ulkopuolinen on aiheuttanut vahinkoa, vahinko olisi lain mukaan aina korvattava. Valtiota ei sitä vastoin voida pitää korvausvelvollisena, jos virkamiehen omaisuutta on hänen omasta syystään vahingoittunut, vaikka vahinko olisikin aiheutunut virka- tai työtehtävää suoritettaessa. Jos omaisuutta on vahingoittunut — vahingon aiheuttajasta riippumatta — virkatoimesta tai työtehtävästä johtuvien erityisten olosuhteiden vuoksi, kuten esimerkiksi poliisimiehen virkatoimintaan luonteenomaisesti liittyvissä vaaratilanteissa, suoritettaisiin korvaus valtion varoista.

2 §. Ehdotuksen mukaan tämän lain mukaiset korvausasiat käsittelee valtiokonttori.

3 §. Korvaushakemusten tekemiselle säädetty 30 päivän määräaika on osoittautunut liian lyhyeksi, minkä vuoksi määräaika ehdotetaan pidennettäväksi 3 kuukaudeksi. Säännöstä on vielä täydennetty siten, että valtiokonttori voi erityisestä syystä ottaa käsiteltäväkseen myöhemminkin tulleen hakemuksen. Tällaista säännöstä on pidetty tarpeellisena, jotta hakujan

ylittäminen ei johda kohtuuttomiin oikeudenmenetyksiin. Tässä tarkoitettuna erityisenä syytä voidaan pitää esimerkiksi anteeksiannettavaa tietämättömyyttä tai huomaamattomuutta korvausoikeudesta sekä korvauksen hakemisen estänyttä sairautta tai muuta merkittävää estettä.

Nykyisessä laissa olevaa mainintaa valitus-oikeudesta ei ole otettu tähän lakiehdotukseen. Valtiokonttorin päätökseen saadaan hakea muutosta siten kuin on säädetty muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50).

4 §. Valtion takautumisoikeuden käyttämisestä päättäminen ja valtion edun valvominen takautumiskysymyksissä ehdotetaan valtiokonttorin tehtäväksi. Valtiokonttorilla on oikeus luopua takautumisoikeuden käyttämisestä sen mukaan kuin maksuvapautuslaissa (529/80) säädetään.

2. Voimaantulo.

Laki on tarkoitus saattaa voimaan heti, kun eduskunta on sen hyväksynyt.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

virantoimituksesta aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Jos valtion palveluksessa oleva henkilö on virantoimituksen tai työtehtävän johdosta joutunut hyökkäyksen kohteeksi taikka virka- tai työtehtävää suorittaessaan on kohdannut vastarintaa ja hänen vaatetuksensa, hänellä mukana ollut esine tai hänen käytössään ollut kuluväline on sen johdosta vahingoittunut, on hänellä oikeus saada valtion varoista korvaus näin syntyneestä vahingosta. Laki on sama, milloin edellä mainittua omaisuutta on vahingoitettu virkatoimen tai työtehtävän vuoksi tahi vahingoittunut virkatoimesta tai työtehtävästä johtuvien erityisten olosuhteiden vuoksi.

Sillä, joka on ollut apuna 1 momentissa tarkoitettussa virkatoimessa tai työtehtävässä, on sama oikeus korvauksen saamiseen.

2 §.

Tässä laissa säädetyn korvauksen myöntää ja suorittaa valtiokonttori.

3 §.

Korvausta on haettava kolmen kuukauden kuluessa siitä päivästä, jona vahingon kärsinyt sai tiedon vahingon tapahtumisesta. Erityisestä syystä valtiokonttori voi ottaa käsiteltäväkseen myöhemminkin tehdyn hakemuksen.

4 §.

Kun tämän lain mukaan on suoritettu korvausta valtion varoista, on valtiolla oikeus saada vahingon aiheuttajalta tai muulta korvausvelvolliselta takaisin tämän korvausvastuuta koskevien perusteiden mukainen määrä. Takautumisoikeuden käyttämisestä päättää valtiokonttori.

5 §.

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

6 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 . Sillä kumotaan virkatointa suori-
tettaessa aiheutuneiden vahinkojen korvaami-
sista eräissä tapauksissa 29 päivänä joulukuuta
1967 annettu laki (626/67) siihen myöhem-
min tehtyine muutoksineen.

Ennen tämän lain voimaantuloa syntyneen vahingon korvaamiseen sovelletaan aikaisempaa lakia.

Helsingissä 19 päivänä syyskuuta 1980.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Ministeri *Pirkeko Työläjärvi*